

Sygn. akt III Ca 755/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział III Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Zofia Klisiewicz

Sędzia SO Urszula Kapustka - sprawozdawca

Sędzia SO Katarzyna Kwilosz - Babiś

Protokolant: prot. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2014 r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank (...) S.A. we W.

przeciwko A. H.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Nowym Sączu

z dnia 24 maja 2013 r., sygn. akt I C 1767/12 upr

1. zmienia zaskarżony wyrok, w ten sposób, że nadaje mu treść:

„I. zasądza od pozwanego A. H. na rzecz powoda (...) Bank (...) S.A. we W. kwotę 839,14 zł (osiemset trzydzieści dziewięć złotych 14/100);

II. umarza postępowanie odnośnie żądania zapłaty kwoty 1 396,05 zł;

III. oddala powództwo w pozostałej części;

IV. koszty procesu między stronami wzajemnie znosi”;

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 95 zł (dziewięćdziesiąt pięć złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III Ca 755/13

UZASADNIENIE

Powód (...) Bank (...) S.A. we W. domagał się zasądzenia od pozwanego A. H. kwoty 5 413,81 zł z umownymi odsetkami w wysokości 58,75 % od kwoty 1 396,05 zł od dnia 7.03.2012 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu. W związku z zapłatą przez pozwanego na rzecz powoda w dniu 31.12.2012 r. kwoty 1 396,05 zł powód ograniczył żądanie pozwu o tę kwotę i wnosił o zasądzenie na swoją rzecz kwoty 4 803,66 zł.

Sąd Rejonowy w Nowym Sączu wyrokiem z dnia 24.05.2013 r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4 017,76 zł z umownymi odsetkami w wysokości 58,75 zł w stosunku rocznym liczonymi od kwoty 1 396,05 zł od dnia 7.03.2012 r. do dnia zapłaty (punkt I sentencji), w pozostałej części umorzył postępowanie (punkt II sentencji) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 114,52 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt III sentencji).

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 20.10.2005 r. poprzednik prawny powoda (...) Bank S.A. we W. oraz pozwany zawarli umowę kredytu w wysokości 1 396,05 zł na zakup towaru. Kredyt ten miał być spłacany począwszy od dnia 20.11.2005 r. w 30 ratach miesięcznych w kwotach po 46,54 zł każda. Od zadłużenia przeterminowanego Bank mógł naliczać odsetki w wysokości 58,75 % w skali roku.

Sąd Rejonowy w Nowym Sączu wyrokiem z dnia 29.08.2008 r., sygn. akt II K 208/08, uznał pozwanego A. H. za winnego popełnienia m.in. przestępstw z art. 297 § 1 k.k., art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. polegających na tym, że w dniu 20.10.2005 r. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i w celu uzyskania dla siebie pożyczki bankowej, posłużył się podrobionym oświadczeniem o zatrudnieniu i wysokości dochodów, dotyczącym okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania kredytu, przedkładając je sporządzającemu wniosek o udzielenie kredytu pracownikowi sklepu, wprowadzając go tym samym w błąd co do faktu zatrudnienia i osiągniętych dochodów oraz zamiaru i możliwości wywiązania się z zaciągniętego zobowiązania, w wyniku czego na mocy umowy pożyczki uzyskał w L. Bank kredyt w kwocie 1 396,05 zł, po czym nie wywiązał się z zaciągniętego zobowiązania, wyrządzając w/w Bankowi szkodę w kwocie 1 396,05 zł. Sąd zobowiązał oskarżonego do naprawienia szkody w kwocie 1 396,05 zł wyrządzonej L. Bankowi.

W dniu 6.03.2012 r. powód będący następcą prawnym (...) Banku S.A. wystawił wyciąg z ksiąg banku określając zadłużenie pozwanego szczegółowo opisane w pozwie.

W trakcie niniejszego procesu, w dniu 31.12.2012 r., pozwany zapłacił powodowi kwotę 1 396,05 zł stanowiącą należność główną, wykonując tym także obowiązek naprawienia szkody wynikający z wyroku karnego.

Sąd Rejonowy uznał, że w rozpoznawanej sprawie nakładają się dwa reżimy odpowiedzialności pozwanego – kontraktowa i deliktowa, a powód nie dokonał wyboru podstawy odpowiedzialności, bowiem powołuje się zarówno na zawartą między stronami umowę o kredyt, jak i na fakt popełnienia przestępstwa przez pozwanego. Zdaniem Sądu I instancji w sprawie ma miejsce zbieg roszczeń, o którym mowa w art. 443 k.c. Sąd podał, że skoro powód nie dokonał wyboru podstawy odpowiedzialności pozwanego, wyboru podstawy prawnej roszczenia dokonał Sąd mając na uwadze konieczność udzielenia powodowi pełnej ochrony jego interesów.

Sąd Rejonowy wskazał, że gdyby przyjąć kontraktową podstawę odpowiedzialności pozwanego to powództwo musiałyby zostać oddalone wobec skuteczności podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia, bowiem żądanie pozwu, które obejmuje roszczenie o zapłatę odsetek, podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia.

Natomiast zarzut przedawnienia jest niezasadny przy przyjęciu odpowiedzialności deliktowej pozwanego za szkodę wyrządzoną powodowi czynem niedozwolonym stanowiącym przestępstwo – występki polegający na wyłudzeniu kredytu, za który to czyn pozwany został prawomocnie skazany. Zgodnie bowiem z art. 442¹§ 2 k.c., jeżeli szkoda wynika ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa.

Ustalając wysokość wyrządzonej powodowi szkody Sąd Rejonowy wskazał, że określenie w prawomocnym wyroku karnym skazującym wysokości szkody na kwotę należności głównej, czyli kwotę udzielonego pozwanemu kredytu, nie wiąże Sądu w niniejszej sprawie. Sąd podał, że z mocy art. 11 k.p.c. wysokość ustalonej w wyroku karnym szkody

wyrządzonej pokrzywdzonemu wiąże sąd cywilny tylko w wypadku, gdy ustalenia te wynikają bezpośrednio z ustalenia przedmiotu przestępstwa i jeśli ustalenie to stanowi jeden z elementów stanu faktycznego czynu przestępnego. Wskazał, że w niniejszej sprawie wysokość szkody opisana w wyroku karnym nie stoi na przeszkodzie czynieniu odmiennych ustaleń przez sąd cywilny, bowiem wysokość szkody w przypadku wyłudzenia kredytu nie jest elementem stanu faktycznego przestępstwa, ma charakter ocenny i posiłkowy.

Sąd Rejonowy uznał, że powód w sposób wystarczający udowodnił istnienie dalszej szkody – ponad tę określoną w wyroku karnym. W ocenie Sądu szkodą tą jest kwota odsetek umownych z tytułu przeterminowanego zobowiązania (tzw. odsetki karne) liczona według stopy procentowej określonej w umowie, tj. 58,75 % w skali roku oraz kwota 120 zł z tytułu kosztów, opłat i prowizji. Sąd wskazał, że w sytuacji udzielenia kredytu czy pożyczki i braku spłaty zobowiązania, szkodą banku będzie nie tylko kwota samego kredytu lub pożyczki, ale także wszelkie koszty poniesione przez bank, także odsetki umowne (czyli oprocentowanie kapitału) oraz odsetki z tytułu nieterminowych spłat, lub – jak w niniejszej sprawie – z tytułu braku jakiegokolwiek spłaty należności głównej. Sąd podniósł, że bank ponosi szkodę nie tylko z powodu braku zwrotu kapitału, ale również z powodu nie otrzymania odsetek od zaangażowanego przez siebie określonego kapitału. W konsekwencji Sąd Rejonowy uznał, że pozwany jest zobowiązany do naprawienia szkody Banku, która odpowiada wysokości umownych odsetek, tzw. karnych oraz kwocie 120 zł z tytułu kosztów, opłat i prowizji. Wobec powyższego Sąd Rejonowy podał, że zasądzeniu na rzecz powoda podlega kwota 4 017,76 zł będąca różnicą pomiędzy wysokością pierwotnie dochodzonej kwoty 5 413,81 zł i kwoty 1 396,05 zł wpłaconej przez pozwanego na rzecz powoda w toku procesu (5 413,81 zł – 1 396,05 zł = 4 017,76 zł), obejmująca odsetki tzw. karne za okres do dnia 6.03.2012 r. wraz z dalszymi odsetkami umownymi w wysokości 58,75 % od kwoty 1 396,05 zł za okres od dnia 7.03.2012 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 120 z tytułu kosztów, opłat i prowizji. Wobec ograniczenia powództwa o kwotę 1 396,05 zł Sąd Rejonowy umorzył postępowanie w tym zakresie. Jako podstawę orzeczenia o kosztach postępowania wskazano przepis art. 98 k.p.c. i podano, że na zasądzone na rzecz powoda koszty składają się opłata od pozwu (68 zł), opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł) oraz koszty opłat notarialnych za sporządzenie odpisów dokumentów w kwotach 4,92 zł i 24,60 zł.

Wyrok powyższy zaskarżył pozwany apelacją zarzucając:

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwą i niepełną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i oparcie rozstrzygnięcia na ustaleniach sprzecznych z przeprowadzonymi dowodami z dokumentów oraz akt i w konsekwencji błędne przyjęcie, że roszczenie powoda nie uległo przedawnieniu;
- art. 11 k.p.c. oraz art. 481 k.c. poprzez przyjęcie, że zasądzone odsetki nie uległy przedawnieniu;
- art. 118 k.c., art. 442 k.c. i art. 481 k.c. przez przyjęcie, że stan faktyczny sprawy uzasadnia uwzględnienie żądania opartego na tych przepisach prawa materialnego.

Apelujący podał, że zgodnie z wyrokiem karnym naprawił powodowi całą wyrządzoną mu szkodę. Skoro spełnił świadczenie z czynu niedozwolonego, to Sąd winien był wziąć pod uwagę, że odsetki nie były objęte wyrokiem karnym i roszczenie o ich zapłatę uległo przedawnieniu trzyletniemu zgodnie z art. 118 k.c.

Podnosząc powyższe zarzuty apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, przy pozostawieniu temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej, ewentualnie domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się częściowo uzasadniona.

Sąd Okręgowy akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i przyjmuje je za swoje. Ustalenia te odpowiadają treści przeprowadzonych w sprawie dowodów.

Apelujący wprawdzie podniósł zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie wadliwej oceny dowodów, jak również zarzucił poczynienie przez Sąd Rejonowy błędnych ustaleń faktycznych, jednakże nie wskazał, w czym konkretnie upatruje owych wadliwości. W szczególności apelujący nie podał, które dowody zostały przez Sąd Rejonowy ocenione niezgodnie z regułami określonymi w art. 233 § 1 k.p.c. i które fakty zostały przez Sąd Rejonowy ustalone wadliwie. Takie ogólnikowe kwestionowanie oceny dowodów i ustaleń faktycznych nie może być uznane za skuteczne i musi być potraktowane jako nie poparta żadnymi argumentami polemika z ustaleniami Sądu.

Sąd Okręgowy zgadza się z Sądem Rejonowym, iż w niniejszej sprawie doszło do zbiegu roszczeń, o którym mowa w art. 443 k.c. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy zachowanie pozwanego stanowi bowiem czyn niedozwolony i jednocześnie niewykonanie zobowiązania. Trafnie również wskazał Sąd I instancji, że skoro powód nie dokonał wyboru reżimu prawnego odpowiedzialności pozwanego, rzeczą sądu było zdecydowanie, na której z podstaw sprawa powinna być rozstrzygnięta, przy uwzględnieniu prymatu tej z podstaw, która jest dla powoda korzystniejsza (por. też wyrok SA w Poznaniu z dnia 23.11.2006 r., I ACa 678/06, LEX nr 298407; wyrok SN z dnia 15.01.1998 r., III CKN 323/97, niepubl.). Powszechnie przyjmuje się także w piśmiennictwie, że sąd winien, podając podstawę prawną rozstrzygnięcia, mieć na względzie jak najpełniejszą ochronę interesów poszkodowanego.

Niewątpliwie w rozpoznawanej sprawie korzystniejszy dla powoda jest reżim prawny odpowiedzialności deliktowej – jak bowiem słusznie uznał Sąd Rejonowy – przyjęcie kontraktowej podstawy odpowiedzialności pozwanego musiałoby skutkować oddaleniem powództwa z uwagi na skuteczność podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia.

Zachowanie pozwanego, który dokonał u poprzednika prawnego powoda wyłudzenia kredytu, stanowi czyn niedozwolony – występki karny, za który pozwany został prawomocnie skazany. Pozwany jest zatem odpowiedzialny wobec powoda za szkodę wyrządzoną tym czynem na podstawie art. 415 k.c.

Zarzut, że roszczenie powoda oparte na w/w przepisie art. 415 k.c. uległo przedawnieniu nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie bowiem z art. 442¹§ 2 k.c. jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Skoro pozwany popełnił przestępstwo dnia 20.10.2005 r., to wskazany w art. 442¹§ 2 k.c. termin przedawnienia nie upłynął.

Powodowi przysługiwało zatem roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej mu przez pozwanego czynem niedozwolonym.

Oprócz zdarzenia, z którym wiąże się odpowiedzialność deliktowa pozwanego (w niniejszej sprawie czyn niedozwolony pozwanego polegający na wyłudzeniu kredytu) do przesłanek odpowiedzialności deliktowej należą także szkoda i związek przyczynowy między owym zdarzeniem a szkodą. Przy ustalaniu odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych znajdują zastosowanie przepisy ogólne dotyczące związku przyczynowego, szkody i sposobów jej naprawienia (art. 361-363 k.c.).

Obowiązkiem powoda było zatem wykazanie nie tylko tego, że pozwany popełnił czyn niedozwolony, ale także tego, że powód poniósł szkodę oraz że pomiędzy czynem pozwanego a powstaniem szkody istnieje związek przyczynowy. Ponadto powód powinien udowodnić wysokość poniesionej szkody.

Z przepisu art. 361 § 2 k.c. wynika, że szkoda polega albo na stracie, którą poniósł poszkodowany (damnum emergens), albo pozbawieniu poszkodowanego korzyści, które mógłby uzyskać, gdyby mu szkody nie wyrządzono (lucrum cessans).

Strata (damnum emergens) to każde pogorszenie się sytuacji majątkowej (zmniejszenie aktywów lub zwiększenie pasywów) poszkodowanego, w wyniku czego poszkodowany staje się uboższy, niż był przed doznaniem szkody. Z kolei szkoda związana z utraconymi korzyściami (lucrum cessans) polega na tym, że majątek poszkodowanego nie wzrósł tak, jakby się stało, gdyby nie nastąpiło zdarzenie, z którym połączona jest czyjaś odpowiedzialność. Ujmując rzecz obrazowo wskazuje się, że wskutek doznania tego rodzaju uszczerbku poszkodowany nie staje się bogatszy o to, czego bez wyrządzenia mu szkody mógł oczekiwać w przyszłości. W orzecznictwie przyjęto, że szkodą w przypadku utraconych korzyści jest szkoda, którą określa to, co nie weszło do majątku poszkodowanego na skutek zdarzenia wyrządzającego tę szkodę, a inaczej mówiąc, to, co weszłoby do majątku poszkodowanego, gdyby zdarzenie wyrządzające szkodę nie nastąpiło (wyrok SN z dnia 18 stycznia 2002 r., I CKN 132/01, LEX nr 53144)

Z kolei jeśli chodzi o istnienie związku przyczynowego pomiędzy powstaniem szkody a czynem niedozwolonym wskazać należy, że w art. 361 § 1 k.c. chodzi o adekwatny związek przyczynowy, który odpowiedzialnością podmiotu obejmuje jedynie zwykle (regularne) następstwa danej przyczyny.

Nie ulega wątpliwości, że szkodą powoda jest niewątpliwie kwota 1 396,05 zł, którą na podstawie umowy z dnia 20.10.2005 r. pozwany zobowiązał się zwrócić poprzednikowi prawnemu powoda w 30 miesięcznych ratach w kwotach po 46,54 zł każda. Jak wynika z treści umowy z dnia 20.10.2005 r. na kwotę tę składała się kwota 1 117 zł stanowiąca wartość nabywanego przez pozwanego towaru oraz koszt kredytu, który wyniósł łącznie 335,05 zł, z tym że w dacie zawarcia umowy pozwany uiścił na rzecz kredytodawcy gotówką kwotę 56 zł. Kwota 1 396,05 zł obejmowała zatem stratę (zmniejszenie aktywów) poprzednika prawnego powoda w kwocie 1 117 zł, którą to kwotę kredytodawca przekazał sprzedawcy, a w pozostałej części obejmowała koszt kredytu (zysk), czyli opłaty i prowizje z tytułu udzielenia kredytu, który poprzednik prawny powoda miał uzyskać od pozwanego, czyli stanowiła szkodę w postaci utraconych korzyści

Niespornym jest, że kwotę 1 396,05 zł pozwany wpłacił powodowi w toku niniejszego postępowania, w dniu 31.12.2012 r. Kwota ta należała się jednak poprzednikowi prawnemu powoda już w dacie popełnienia przez pozwanego czynu niedozwolonego. Pozwany wyludżając kredyt nie miał zamiaru go spłacić, wiedział, że wyludzone pieniądze należą do poprzednika prawnego powoda i że nie powinny być w jego posiadaniu. Pozwany był zatem w zwłoce w zwrocie kwoty 1 396,05 zł od daty popełnienia występku (por. uchwałę SN z dnia 22.09.1970 r., III PZP 18/70). Domagając się naprawienia szkody powód uprawniony jest wobec powyższego do żądania odsetek ustawowych od należnej mu kwoty 1 396,05 zł. Nie wnosił jednakże o te odsetki od daty wyrządzenia szkody, lecz wymagalność roszczenia określił na dzień 20.04.2008 r. (pозew – k. 13). Wobec powyższego Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe od kwoty 1 396,05 zł za okres od dnia 20.04.2008 r. do dnia 31.12.2012 r., które wyniosły kwotę 839,14 zł. Odsetki za okres od 20.04.2008 r. do 14.12.2008 r. wyniosły 104,24 zł (237 dni przy stopie procentowej wynoszącej 11,5 %), a za okres od 15.12.2008 r. do 31.12.2012 r. kwotę 734,90 zł (1478 dni przy stopie procentowej wynoszącej 13 %).

Sąd Okręgowy – odmiennie niż Sąd I instancji - nie znalazł natomiast podstaw do uwzględnienia jako elementu szkody poniesionej przez powoda odsetek, które określone zostały w umowie z dnia 20.10.2005 r. jako odsetki od zadłużenia przeterminowanego według stopy 58,75 %, czyli tzw. odsetek karnych. Zdaniem Sądu Okręgowego odsetki te nie stanowią szkody w postaci lucrum cessans, gdyż ewentualne utracone korzyści z tego tytułu nie są normalnym następstwem czynu pozwanego. Udzielając bowiem kredytu poprzednik prawny powoda liczył, że pozwany zwróci mu kwotę 1 396,05 zł (46,54 zł x 30 rat = 1 396,05 zł). W normalnym, zwykłym toku zdarzeń, poprzednik prawny powoda mógłby liczyć tylko na zwrot zaangażowanego przez siebie kapitału oraz zwrot zysku z zawartej umowy, czyli kosztów kredytu.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo nie zasługuje na uwzględnienie również w zakresie, w jakim jako element szkody wskazał powód kwotę 120 zł z tytułu kosztów, opłat i prowizji. Powód nie podał bowiem, o jakie koszty, opłaty i prowizje chodzi. Nadmienić należy, że w kwocie 1 396,05 zł zawierają się opłaty i prowizje, a powód nie wykazał, z jakiego tytułu należą mu się dalsze opłaty, prowizje i koszty.

W konsekwencji Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok, w ten sposób że umorzył postępowanie w zakresie kwoty 1 396,05 zł, odnośnie której pozew cofnięto, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 839,14 zł stanowiącą ustawowe odsetki od kwoty 1 396,05 zł za okres od 20.04.2008 r. do 31.12.2012 r. i oddalił powództwo w pozostałej części. O kosztach procesu za I instancję orzeczono na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego oparto o przepis art. 100 zd. 1 k.p.c., dokonując ich stosunkowego rozdzielenia przy przyjęciu, że pozwany wygrał apelację w 83 %.

(...)